

ΣΤΕ 4916/2013 [Απόφαση μη χαρακτηρισμού ως μνημείου κτιρίου κατοικίας στο Κολωνάκι]

Περίληψη

-Αν ορισμένο κτίσμα ή κτίριο υφίσταται ως υλική μαρτυρία και είναι εφικτή η επιστημονική τεκμηρίωση και αξιολόγησή του από την άποψη των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών του και της επιδιωκόμενης κατά τον νόμο προστασίας, το κτίσμα δεν στερείται της αυθεντικότητάς του, προκειμένου να χαρακτηριστεί ως μνημείο, εκ μόνου του λόγου ότι έχουν καταστραφεί, αφαιρεθεί ή κατεδαφισθεί τα ιδιαιτέρως αξιόλογα αρχιτεκτονικά ή μορφολογικά του στοιχεία, υπό την προϋπόθεση ότι τα στοιχεία αυτά μπορεί να αποκατασταθούν, όπως προβλέπει ο νόμος.

-Αν ορισμένο κτίριο κατεδαφιστεί εν μέρει, ύστερα από έγκριση της Ε.Π.Α.Ε. και άδεια της πολεοδομικής υπηρεσίας χωρίς να έχει προηγηθεί έγκριση των οργάνων του Υπουργείου Πολιτισμού, τα αρμόδια για τον χαρακτηρισμό του κτιρίου ως μνημείου όργανα του Υπουργείου Πολιτισμού, επιλαμβανόμενα το πρώτον μεταγενεστέρως, οφείλουν, εφόσον συντρέχουν οι κατά νόμο προϋποθέσεις, να λάβουν υπόψη, μεταξύ άλλων, την κατάσταση και τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του κτιρίου, όπως είχαν πριν από την κατεδάφιση.

-Η αιτιολογία της προσβαλλόμενης πράξης, δεν είναι νόμιμη, διότι στηρίζεται στην εσφαλμένη εκδοχή ότι στην προκειμένη περίπτωση δεν ήταν κατά τον νόμο επιτρεπτός ο χαρακτηρισμός του κτιρίου ως μνημείου εκ μόνου του λόγου ότι κατεδαφίστηκαν τα τμήματα τα οποία συγκροτούσαν τα ιδιαιτέρως αξιόλογα αρχιτεκτονικά και μορφολογικά χαρακτηριστικά του κτιρίου, στην εκδοχή δε αυτή στηρίζεται και η επικουρική αιτιολογία της προσβαλλομένης, με την οποία θεωρήθηκε ότι η πιστή ανακατασκευή του κεντρικού εξώστη και του προστώου της εισόδου αντίκειται στην έννοια του μνημείου ως υλική υπόσταση και αυθεντική κατασκευή.

Πρόεδρος: Κ. Μενουδάκος

Εισηγητής: Δ. Βασιλειάδης

Δικηγόροι: Κ. Κατερινόπουλος, Αγγ. Καστανά, Ν. Κωνσταντόπουλος, Φ. Κρεμμύδας

Βασικές σκέψεις

2. Επειδή, με την υπό κρίση αίτηση, όπως συμπληρώνεται με το από 11.2.2010 δικόγραφο προσθέτων λόγων ακυρώσεως, ζητείται η ακύρωση της υπ' αριθμ. ΥΠΠΟ/ΔΝΣΑΚ/69956/1732/18.9.2009 απόφασης του Υπουργού Πολιτισμού, με

- την οποία δεν χαρακτηρίσθηκε ως μνημείο διώροφη κατοικία επί της οδού Ραβινέ αριθμ. 15, στην περιφέρεια του Δήμου Αθηναίων. Κατά της ως άνω προσβαλλόμενης απόφασης η αιτούσα άσκησε και την από 25.9.2009 αίτηση, με την οποία ζήτησε την αναστολή εκτέλεσης της πράξης αυτής. Με την από 2.10.2009 προσωρινή διαταγή του Προέδρου του Ε΄ Τμήματος του Δικαστηρίου διατάχθηκε ως κατάλληλο μέτρο, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 52 του π.δ. 18/1989, η απαγόρευση έκδοσης ή εκτέλεσης οποιασδήποτε πράξης κατεδάφισης καθώς και εκτέλεσης εργασιών κατεδάφισης επί του ανωτέρω κτίσματος.
3. Επειδή, η παρούσα δίκη διατηρεί το αντικείμενό της, ανεξαρτήτως εάν, όπως εκτίθεται σε επόμενη σκέψη, το προαναφερθέν κτίσμα έχει κατεδαφισθεί εν μέρει, δεδομένου ότι η κατεδάφιση αναφέρεται μόνον στην υλική εκτέλεση και δεν συνεπάγεται τη λήξη της ισχύος της προσβαλλόμενης διοικητικής πράξης (πρβλ. Σ.τ.Ε. 887/2008).
  4. Επειδή, η αιτούσα αστική εταιρεία, ενόψει του σκοπού της που συνίσταται, πλην άλλων, στην έρευνα, διαφύλαξη και ανάδειξη της αρχιτεκτονικής και της εν γένει πολιτιστικής κληρονομιάς όλων των εποχών (βλ. άρθρο 3 του προσκομισθέντος καταστατικού), έχει έννομο συμφέρον για την άσκηση της κρινόμενης αίτησης, ισχυριζόμενη ότι η άρνηση χαρακτηρισμού του επίδικου κτιρίου ως μνημείου και συνακόλουθα η ενδεχόμενη κατεδάφισή του υποβαθμίζουν το οικιστικό και πολιτιστικό περιβάλλον και στερούν την πόλη των Αθηνών από αξιόλογα στοιχεία αρχιτεκτονικής κληρονομιάς (πρβλ. Σ.τ.Ε. 2339/2009 7μ.). Επομένως, δοθέντος και ότι η κρινόμενη αίτηση έχει ασκηθεί εμπροθέσμως (αριθμ. κατ. 5136/25.9.2009), η ανωτέρω υπουργική απόφαση παραδεκτώς προσβάλλεται με την αίτηση αυτή.
  5. Επειδή, το άρθρο 24 του Συντάγματος ορίζει ότι: «1. Η προστασία του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος αποτελεί υποχρέωση του Κράτους και δικαίωμα του καθενός. Για τη διαφύλαξή του το Κράτος έχει υποχρέωση να παίρνει ιδιαίτερα προληπτικά ή κατασταλτικά μέτρα στο πλαίσιο της αρχής της αειφορίας [...]. 6. Τα μνημεία, οι παραδοσιακές περιοχές και τα παραδοσιακά στοιχεία προστατεύονται από το Κράτος. Νόμος θα ορίσει τα αναγκαία για την πραγματοποίηση της προστασίας αυτής περιοριστικά μέτρα της ιδιοκτησίας, καθώς και τον τρόπο και το είδος της αποζημίωσης των ιδιοκτητών». Με τις διατάξεις αυτές ο συντακτικός νομοθέτης, αναγνωρίζοντας τη σημασία της διαφύλαξης της πολιτιστικής κληρονομιάς της Χώρας, καθιέρωσε αυξημένη προστασία του πολιτιστικού περιβάλλοντος, δηλαδή των μνημείων και λοιπών στοιχείων που προέρχονται από την ανθρώπινη δραστηριότητα και συνθέτουν την ιστορική, καλλιτεχνική, τεχνολογική και εν γένει την πολιτιστική κληρονομιά. Η προστασία της κληρονομιάς αυτής συνίσταται στη διατήρηση στο διηνεκές αναλλοίωτων τόσο των παραπάνω μνημείων και κάθε στοιχείου του πολιτιστικού περιβάλλοντος, συνεπάγεται δε τη δυνατότητα επιβολής των αναγκαίων

- μέτρων και περιορισμών της ιδιοκτησίας για την αποκατάσταση στην αρχική τους μορφή, όταν έχουν φθαρεί από τον χρόνο ή άλλες ανθρώπινες ενέργειες ή άλλα περιστατικά (Σ.τ.Ε. 3146/1986 Ολομ., 2801/1991 Ολομ., 3050/2004 7μ., 2339/2009 7μ., 2340/2009 7μ., 2341/2009 7μ. κ.ά.).
6. Επειδή, περαιτέρω, στη Διεθνή Σύμβαση της Γρανάδας έτους 1985 για την προστασία της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς στην Ευρώπη, που κυρώθηκε με το άρθρο πρώτο του ν. 2039/1992 (Α΄ 61), προβλέπεται ότι «στην παρούσα Σύμβαση σαν “αρχιτεκτονική κληρονομιά” θεωρείται ότι περιλαμβάνει τα ακόλουθα ακίνητα αγαθά: 1. Τα μνημεία: κάθε κατασκευή ιδιαίτερα σημαντική λόγω του ιστορικού, αρχαιολογικού, καλλιτεχνικού, επιστημονικού, κοινωνικού ή τεχνικού της ενδιαφέροντος, συμπεριλαμβανομένων των εγκαταστάσεων ή διακοσμητικών στοιχείων, που αποτελούν αναπόσπαστο τμήμα τους. 2. Τα αρχιτεκτονικά σύνολα: ομοιογενή σύνολα αστικών ή αγροτικών κατασκευών, σημαντικών λόγω του ιστορικού, αρχαιολογικού, καλλιτεχνικού, επιστημονικού, κοινωνικού ή τεχνικού τους ενδιαφέροντος, συναφή μεταξύ τους ώστε να σχηματίζουν ενότητες, που να μπορούν να οριοθετηθούν τοπογραφικά. 3. Οι τόποι: σύνθετα έργα του ανθρώπου και της φύσης, εν μέρει κτισμένα, τα οποία αποτελούν εκτάσεις τόσο χαρακτηριστικές και ομοιογενείς, ώστε να μπορούν να οριοθετηθούν τοπογραφικά και τα οποία είναι σημαντικά λόγω του ιστορικού, αρχαιολογικού, καλλιτεχνικού, επιστημονικού, κοινωνικού και τεχνικού τους ενδιαφέροντος» (άρθρο 1), ότι «κάθε συμβαλλόμενος υποχρεώνεται: 1. να καθιερώσει ένα νομικό καθεστώς προστασίας της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς. 2. να εξασφαλίσει, μέσα σ’ αυτό το νομικό πλαίσιο και ανάλογα με τα ιδιαίτερα για κάθε Κράτος ή περιφέρεια μέτρα, την προστασία των μνημείων, των αρχιτεκτονικών συνόλων και των τόπων» (άρθρο 3), ότι «κάθε συμβαλλόμενος υποχρεώνεται: 1. να θέσει σε εφαρμογή, με βάση τη νομική προστασία των σχετικών ακινήτων, κατάλληλες διαδικασίες ελέγχου και αδειών, 2. να φροντίσει, ώστε τα προστατευόμενα ακίνητα να μην αλλοιωθούν, ερειπωθούν ή κατεδαφιστούν. Γι’ αυτόν το σκοπό, κάθε συμβαλλόμενος υποχρεώνεται, εάν δεν το έχει ήδη κάνει, να εισαγάγει στη νομοθεσία του διατάξεις, που να προβλέπουν: α. την υποβολή προς τις αρμόδιες αρχές των σχεδίων κατεδάφισης ή μετατροπής μνημείων, που ήδη προστατεύονται, ή μνημείων για τα οποία έχει κινηθεί η διαδικασία προστασίας, όπως και κάθε σχεδίου που θίγει το περιβάλλον τους, β. την υποβολή στις αρμόδιες αρχές των μελετών που θίγουν το σύνολο ή τμήμα ενός αρχιτεκτονικού συνόλου ή ενός τόπου [...] γ. τη δυνατότητα που παρέχεται στις δημόσιες υπηρεσίες, να ζητούν από τον ιδιοκτήτη ενός προστατευόμενου ακινήτου να πραγματοποιεί εργασίες ή να τον υποκαθιστούν σε περίπτωση που υπάρχει αδυναμία εκ μέρους του, δ. τη δυνατότητα απαλλοτρίωσης ενός προστατευόμενου ακινήτου» (άρθρο 4) και ότι «κάθε συμβαλλόμενος υποχρεώνεται να υιοθετήσει πολιτική ολοκληρωμένης προστασίας η οποία: 1. [...] 3. θα καθιστά τη συντήρηση, την αναβίωση και

την ανάδειξη της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς, σημαντικότερο στοιχείο της πολιτιστικής περιβαλλοντολογικής και χωροταξικής πολιτικής [...]» (άρθρο 10). Τέλος, στο άρθρο 11 της Σύμβασης προβλέπεται ότι κάθε συμβαλλόμενος υποχρεώνεται να ενθαρρύνει: α) τη χρήση των προστατευόμενων ακινήτων, λαμβάνοντας υπόψη τις ανάγκες της σύγχρονης ζωής και β) την προσαρμογή, όταν είναι δυνατό, παλιών κτηρίων για νέες χρήσεις. Με τις διατάξεις αυτές, οι οποίες κατά το άρθρο 28 παρ. 1 του Συντάγματος έχουν υπέρτερη του νόμου τυπική ισχύ, επιβάλλεται η προστασία της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς, στην οποία περιλαμβάνονται τόσο μεμονωμένα οικοδομήματα, όσο και αρχιτεκτονικά σύνολα και τόποι, κατά τα αναφερόμενα στις διατάξεις αυτές και, περαιτέρω, η μέριμνα για την ένταξη των προστατευόμενων αυτών στοιχείων στην οικονομική και κοινωνική ζωή του οικείου οικισμού και για την κατά το δυνατόν εναρμόνισή τους με τον πολεοδομικό ιστό του οικισμού (Σ.τ.Ε. 2339/2009 7μ., 2340/2009 7μ., 2341/2009 7μ. κ.ά.).

7. Επειδή, εξάλλου, στον ν. 3028/2002 (Α' 153) ορίζονται τα εξής: Άρθρο 1: «1. Στην προστασία που παρέχεται με τις διατάξεις του παρόντος νόμου υπάγεται η πολιτιστική κληρονομιά της Χώρας από τους αρχαιότερους χρόνους μέχρι σήμερα. Η προστασία αυτή έχει ως σκοπό τη διατήρηση της ιστορικής μνήμης χάριν της παρούσας και των μελλοντικών γενεών και την αναβάθμιση του πολιτιστικού περιβάλλοντος [...]». Άρθρο 2: «Για την εφαρμογή των διατάξεων του παρόντος νόμου: α) Ως πολιτιστικά αγαθά νοούνται οι μαρτυρίες της ύπαρξης και της ατομικής και συλλογικής δραστηριότητας του ανθρώπου, β) Ως μνημεία νοούνται τα πολιτιστικά αγαθά που αποτελούν υλικές μαρτυρίες και ανήκουν στην πολιτιστική κληρονομιά της Χώρας και των οποίων επιβάλλεται η ειδικότερη προστασία βάσει των εξής διακρίσεων: αα) Ως αρχαία μνημεία ή αρχαία νοούνται όλα τα πολιτιστικά αγαθά που ανάγονται στους προϊστορικούς, αρχαίους, βυζαντινούς και μεταβυζαντινούς χρόνους και χρονολογούνται έως και το 1830 [...] ββ) Ως νεότερα μνημεία νοούνται τα πολιτιστικά αγαθά που είναι μεταγενέστερα του 1830 και των οποίων η προστασία επιβάλλεται λόγω της ιστορικής, καλλιτεχνικής ή επιστημονικής σημασίας τους, κατά τις διακρίσεις των άρθρων 6 και 20 γγ) Ως ακίνητα μνημεία νοούνται τα μνημεία που υπήρξαν συνδεδεμένα με το έδαφος και παραμένουν σε αυτό [...] Στα ακίνητα μνημεία συμπεριλαμβάνονται οι εγκαταστάσεις, οι κατασκευές και τα διακοσμητικά και λοιπά στοιχεία που αποτελούν αναπόσπαστο τμήμα τους, καθώς και το άμεσο περιβάλλον τους [...]». Άρθρο 3: «1. Η προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς της Χώρας συνίσταται κυρίως: α) στον εντοπισμό, την έρευνα, την καταγραφή, την τεκμηρίωση και τη μελέτη των στοιχείων της, β) στη διατήρηση και στην αποτροπή της καταστροφής, της αλλοίωσης και γενικά κάθε άμεσης ή έμμεσης βλάβης της, γ) [...]. δ) στη συντήρηση και την κατά περίπτωση αναγκαία αποκατάστασή της, ε) [...] στ) στην ανάδειξη και την ένταξή της στη σύγχρονη κοινωνική ζωή και ζ) στην παιδεία, την αισθητική αγωγή και

την ευαισθητοποίηση των πολιτών για την πολιτιστική κληρονομιά». Άρθρο 4: «Εθνικό Αρχείο Μνημείων 1. Τα μνημεία καταγράφονται, τεκμηριώνονται και καταχωρούνται στο Εθνικό Αρχείο Μνημείων, που τηρείται στο Υπουργείο Πολιτισμού. 2. Με προεδρικό διάταγμα, που εκδίδεται με πρόταση του Υπουργού Πολιτισμού, ρυθμίζεται η οργάνωση και η λειτουργία του Εθνικού Αρχείου Μνημείων και προσδιορίζονται ο τρόπος καταγραφής των μνημείων, ο τρόπος προστασίας των δεδομένων, οι προϋποθέσεις άσκησης του δικαιώματος πρόσβασης σε αυτά για ερευνητικούς και άλλους λόγους και κάθε αναγκαία λεπτομέρεια. Στο Εθνικό Αρχείο Μνημείων καταχωρίζεται, το αργότερο ανά τριετία, το πόρισμα επιθεώρησης για την κατάσταση κάθε ακινήτου μνημείου που διενεργείται από την αρμόδια Υπηρεσία του Υπουργείου Πολιτισμού». Άρθρο 6: «1. Στα ακίνητα μνημεία περιλαμβάνονται: α) τα αρχαία που χρονολογούνται έως και το 1830, β) τα νεότερα πολιτιστικά αγαθά που είναι προγενέστερα των εκάστοτε τελευταίων εκατό ετών και χαρακτηρίζονται μνημεία λόγω της αρχιτεκτονικής, πολεοδομικής, κοινωνικής, εθνολογικής, λαογραφικής, τεχνικής, βιομηχανικής ή εν γένει ιστορικής, καλλιτεχνικής ή επιστημονικής σημασίας τους, γ) τα νεότερα πολιτιστικά αγαθά που ανάγονται στην περίοδο των εκάστοτε τελευταίων εκατό ετών και χαρακτηρίζονται μνημεία λόγω της ιδιαίτερης αρχιτεκτονικής, πολεοδομικής, κοινωνικής, εθνολογικής, λαογραφικής, τεχνικής, βιομηχανικής ή εν γένει ιστορικής, καλλιτεχνικής ή επιστημονικής σημασίας τους. 2. Ο χαρακτηρισμός ακινήτου μνημείου είναι δυνατόν να αφορά και κινητά που συνδέονται με ορισμένη χρήση του ακινήτου, τις χρήσεις που είναι σύμφωνες με το χαρακτήρα του ως μνημείου, καθώς και τον περιβάλλοντα χώρο ή στοιχεία αυτού. 3 [...] 4. Τα αρχαία ακίνητα μνημεία προστατεύονται από το νόμο χωρίς να απαιτείται η έκδοση οποιασδήποτε διοικητικής πράξης. Τα ακίνητα των περιπτώσεων β' και γ' της παραγράφου 1 χαρακτηρίζονται μνημεία με απόφαση του Υπουργού Πολιτισμού, που εκδίδεται ύστερα από εισήγηση της Υπηρεσίας και γνώμη του Συμβουλίου και δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως [...] 10. Η κατεδάφιση νεότερων ακινήτων που είναι προγενέστερα των εκάστοτε εκατό τελευταίων ετών ή η εκτέλεση εργασιών για τις οποίες απαιτείται η έκδοση οικοδομικής άδειας, ακόμα και αν τα ακίνητα αυτά δεν έχουν χαρακτηριστεί μνημεία, δεν επιτρέπεται χωρίς την έγκριση της Υπηρεσίας [...]». Εξάλλου, στην εισηγητική έκθεση του ν. 3028/2002 ως θεμελιώδεις αρχές που διέπουν τις ρυθμίσεις του τίθενται η διεύρυνση της έννοιας της πολιτιστικής κληρονομιάς, η ισότιμη αντιμετώπιση των μνημείων τόσο των αρχαίων όσο και των νεότερων, καθόσον με τον τρόπο αυτό «ικανοποιείται μια από τις απαιτήσεις της σύγχρονης εποχής και γίνεται σεβαστή η διαχρονική διάσταση της πολιτιστικής κληρονομιάς», η κοινωνική διάσταση της πολιτιστικής κληρονομιάς, ο εμπλουτισμός του προστατευτικού πλαισίου με την καθιέρωση καινοτόμων μορφών προστασίας, στις οποίες περιλαμβάνεται η συστηματική

καταγραφή και τεκμηρίωση των μνημείων στο Εθνικό Αρχείο Μνημείων καθώς και η αποτελεσματική προστασία των μνημείων. Κατά την έννοια των ανωτέρω διατάξεων του ν. 3028/2002, τα μνημεία, ως μαρτυρίες του ανθρώπινου βίου, που αφενός αποτελούν αναγκαίο παράγοντα για τη διαμόρφωση και τη διατήρηση της ιστορικής μνήμης και των συλλογικών ταυτοτήτων, καθώς και για τη διασφάλιση, χάριν των επερχόμενων γενεών, της ιστορικής συνέχειας και παράδοσης, και αφετέρου συμβάλλουν στην ποιότητα ζωής, συνιστούν ουσιώδες στοιχείο της πολιτιστικής κληρονομιάς, η προστασία της οποίας αποτελεί υποχρέωση της Πολιτείας και συγχρόνως, ενόψει και της διατάξεως του άρθρου 24 παρ. 1 του Συντάγματος, όπως ήδη ισχύει, ευθύνη και δικαίωμα του καθενός. Ειδικότερα, τα ακίνητα μνημεία που ανάγονται σε περίοδο προγενέστερη των εκάστοτε τελευταίων εκατό ετών χαρακτηρίζονται ως μνημεία λόγω της σημασίας τους, η οποία μπορεί να αναφέρεται μεταξύ άλλων, στην αρχιτεκτονική αξία τους, όπως συμβαίνει με τα οικοδομήματα που σημαδεύουν την εισαγωγή μιας σημαντικής περιόδου της αρχιτεκτονικής στην Ελλάδα ή έχουν διακριθεί από την έγκυρη αρχιτεκτονική κριτική ή στην αξία τους από πολεοδομική άποψη, είτε πρόκειται για μεμονωμένο κτίσμα είτε για κτιριακό συγκρότημα που αποτελεί χαρακτηριστικό δείγμα μιας ιστορικής φάσης εξέλιξης του οικισμού ή δημιουργεί ανάπτυγμα όψεων και συμβάλλει στην ανάδειξη της εικόνας του αστικού τοπίου, ή στην ιστορική αξία τους, όταν πρόκειται για ακίνητο ή χώρο που συνδέεται με την πολιτική ή κοινωνική ή οικονομική ιστορία του νεότερου ελληνικού κράτους ή ορισμένης περιοχής και η διατήρησή του συμβάλλει στη διαφύλαξη της ιστορικής μνήμης. Εξάλλου, ως μνημεία χαρακτηρίζονται για τους ίδιους λόγους και ακίνητα αναγόμενα στην περίοδο των εκάστοτε τελευταίων εκατό ετών, εφόσον, όμως, η σημασία τους για έναν ή περισσότερους από τους παραπάνω λόγους είναι ιδιαίτερη. Περαιτέρω, κατά τον χαρακτηρισμό δεν εξετάζεται η έκταση των οικονομικών συνεπειών που μπορεί να προκληθούν στους ενδιαφερομένους, ούτε η τυχόν επίδραση του χαρακτηρισμού στις νομικές σχέσεις μεταξύ ιδιωτών, αφού η επιδιωκόμενη με τις ανωτέρω διατάξεις διαφύλαξη, για λόγους δημοσίου συμφέροντος, του προστατευόμενου εννόμου αγαθού αποτελεί υποχρέωση της Διοίκησης, κατά ρητή συνταγματική επιταγή, για την αποζημίωση δε των θιγομένων ιδιοκτητών λαμβάνεται επίσης μέριμνα από το συνταγματικό νομοθέτη με τη διάταξη της παραγράφου 6 του προαναφερόμενου άρθρου 24. Επί πλέον, η νομιμότητα των διοικητικών πράξεων που εκδίδονται κατ' εφαρμογή των ανωτέρω διατάξεων ελέγχεται από τον ακυρωτικό δικαστή, τόσο ως προς την πληρότητα της αιτιολογίας όσο και ευθέως για την ορθή εφαρμογή του νόμου, ερμηνευομένου σε συνδυασμό και με τα διδάγματα της κοινής πείρας, εφόσον από τα στοιχεία του φακέλου διαπιστώνεται η συνδρομή ή μη των κριτηρίων που προβλέπονται από τον νόμο για τον χαρακτηρισμό (πρβλ. Σ.τ.Ε. 3050/2004 7μ., 2339/2009 7μ., 2340/2009 7μ., 2341/2009 7μ. κ.ά.).

8. Επειδή, εξάλλου, η κατά τις παραγράφους 1 και 6 του άρθρου 24 του Συντάγματος επιταγή για την προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς υλοποιείται από τον κοινό νομοθέτη αφενός με τις διατάξεις του αρχαιολογικού νόμου και αφετέρου με τον πολεοδομικό σχεδιασμό, που περιλαμβάνει την πολεοδομική οργάνωση των πόλεων και των οικισμών της Χώρας. Οι ρυθμίσεις χαρακτηρισμού και προστασίας των πολιτιστικών αγαθών, οι οποίες προβλέπονται από την αρχαιολογική και την πολεοδομική νομοθεσία αντιστοίχως, είναι διακεκριμένες, οι δε αντίστοιχοι χαρακτηρισμοί χωρούν επί τη βάσει διαφορετικών κριτηρίων (πρβλ. Σ.τ.Ε. 2128/2006 7μ.), οι διαδικασίες, όμως, αυτές αποτελούν εκφάνσεις του κοινού, επιτασσόμενου από το Σύνταγμα, σκοπού της αποτελεσματικής προστασίας της πολιτιστικής κληρονομιάς. Ειδικότερα, με τις προαναφερθείσες διατάξεις του ν. 3028/2002 προβλέπεται η τήρηση του Εθνικού Αρχείου Μνημείων (άρθρο 4) και ορίζεται ότι η προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς συνίσταται, πλην άλλων, στον εντοπισμό, την έρευνα, την καταγραφή, την τεκμηρίωση, την αποτροπή της καταστροφής ή αλλοίωσης της πολιτιστικής κληρονομιάς (άρθρο 3 παρ. 1 περίπτ. α' και β'), καθώς και ότι η κατεδάφιση και η εκτέλεση εργασιών για τις οποίες απαιτείται οικοδομική άδεια επί ακινήτων τα οποία είναι προγενέστερα των εκάστοτε τελευταίων εκατό ετών, χωρεί μόνον ύστερα από έγκριση της αρμόδιας υπηρεσίας του Υπουργείου Πολιτισμού έστω και αν τα ακίνητα αυτά δεν έχουν χαρακτηριστεί ως μνημεία, εν αντιθέσει προς τα ακίνητα που είναι μεταγενέστερα της περιόδου αυτής ως προς τα οποία δεν απαιτείται έγκριση από την εν λόγω υπηρεσία (πρβλ. άρθρο 6 παρ. 10). Εξάλλου, αντίστοιχες διατάξεις προστατευτικές των υφισταμένων αξιόλογων κτισμάτων, θεσπισθείσες μάλιστα κατ' εκτίμηση της πολιτιστικής τους αξίας λόγω της θέσης, της σημασίας, του χρόνου κατασκευής ή εν γένει της φύσης του οικισμού στον οποίο αυτά ευρίσκονται, περιλαμβάνονται στον Γενικό Οικοδομικό Κανονισμό (Γ.Ο.Κ.) του έτους 1985 (άρθρα 3 και 4 ν. 1577/1985), καθώς και σε ρυθμιστικά και γενικά πολεοδομικά σχέδια και σε σχέδια πόλεως ή σε άλλες ειδικές πολεοδομικές διατάξεις, με τις οποίες προβλέπεται η αξιολόγηση των κτισμάτων αυτών από την Ε.Π.Α.Ε. και, αν συντρέχει περίπτωση από τα αρμόδια όργανα του ΥΠΕΧΩΔΕ, πριν από κάθε επέμβαση (πρβλ. Σ.τ.Ε. 3926/2008). Με τις διατάξεις αυτές της πολεοδομικής νομοθεσίας επιδιώκεται σκοπός ταυτόσημος προς εκείνον, στον οποίο αποβλέπει ο ν. 3028/2002, δηλαδή η διατήρηση και η αποτροπή της καταστροφής και της αλλοίωσης των αξιόλογων από πολιτιστική άποψη κτισμάτων, για τα οποία συντρέχουν οι προϋποθέσεις υπαγωγής και στις διατάξεις είτε της περίπτωσης β' είτε της περίπτωσης γ' της παραγράφου 1 του άρθρου 6 του νόμου αυτού. Ως εκ τούτου η παράγραφος 10 του αυτού άρθρου 6 έχει ανάλογη εφαρμογή και σε κτίσματα τα οποία ανάγονται στην τελευταία εκατονταετία, αλλά υπόκεινται, σύμφωνα με τις πολεοδομικές διατάξεις, σε

- προηγούμενο έλεγχο και αξιολόγηση της σημασίας τους από την Ε.Π.Α.Ε. διότι και για τα κτίσματα αυτά, για τα οποία θεωρείται αναγκαία η αξιολόγηση κατά τις διατάξεις της πολεοδομικής νομοθεσίας που επίσης αποβλέπουν στην προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς, συντρέχει ο νομικός λόγος για τον οποίο θεσπίστηκε η ρύθμιση της ανωτέρω παραγράφου 10 του άρθρου 6 του ν. 3028/2002, ερμηνευομένης ενόψει του σκοπού της και σε αρμονία προς το καθεστώς προστασίας που θεσπίζεται με το νόμο αυτό. Κατ' ακολουθίαν, στην περίπτωση αυτή, προκειμένου να χορηγηθεί από την πολεοδομική αρχή άδεια κατεδάφισης ή εκτέλεσης εργασιών, απαιτείται αξιολόγηση και έγκριση από τα όργανα του Υπουργείου Πολιτισμού, πέραν της αξιολόγησης από την Ε.Π.Α.Ε.
9. Επειδή, στο άρθρο 40 παρ. 1 του ν. 3028/2002, το οποίο εντάσσεται στο «Τμήμα Δεύτερο» του νόμου που φέρει τον τίτλο «Εργασίες Προστασίας Μνημείων», ορίζονται τα εξής: «Οι εργασίες σε ακίνητα μνημεία και ιδίως η συντήρηση, η στερέωση, η αποκατάσταση, η αναστήλωση, η κατάχωση, η τοποθέτηση προστατευτικών στεγών, η διαμόρφωση του περιβάλλοντος χώρου και οι εργασίες που αποβλέπουν σε απόδοση σε χρήση ή σε φιλοξενία χρήσεων αποσκοπούν στη διατήρηση της υλικής υπόστασης και της αυθεντικότητάς τους, την ανάδειξη και εν γένει στην προστασία τους. Διενεργούνται σύμφωνα με μελέτη, η οποία εγκρίνεται από την Υπηρεσία ύστερα από γνώμη του Συμβουλίου, ή αν αυτές είναι μείζονος σημασίας, με απόφαση του Υπουργού Πολιτισμού ύστερα από γνώμη του Συμβουλίου. Για την έγκριση της μελέτης απαιτείται να έχει προηγηθεί η τεκμηρίωση του μνημειακού χαρακτήρα του ακινήτου». Οι ανωτέρω διατάξεις ρυθμίζουν, μεταξύ άλλων, τους όρους συντήρησης, αποκατάστασης και αναστήλωσης των μνημείων προκειμένου να διαφυλαχθεί η υλική υπόσταση και η αυθεντικότητά τους, δεν θέτουν, όμως, κατά το γράμμα και τον σκοπό τους, και μάλιστα ως αναγκαία προϋπόθεση για τον χαρακτηρισμό ακινήτου ως μνημείου τη διατήρηση του κτίσματος και των αξιόλογων στοιχείων του ανέπαφων, δεδομένου ότι υπό την εκδοχή αυτή ο χαρακτηρισμός ως νεότερου μνημείου οποιουδήποτε κτίσματος, μεταγενεστέρου του έτους 1830, στο οποίο επήλθαν αλλοιώσεις και επεμβάσεις θα ήταν ανεπίτρεπτος, ανεξάρτητα από τη δυνατότητα τεκμηρίωσης του μνημειακού του χαρακτήρα. Άλλωστε και υπό τις προϋποθέσεις του ν. 3028/2002 διατάξεις είχε γίνει δεκτό, ότι ουδόλως αποκλείεται η εφαρμογή της αρχαιολογικής νομοθεσίας για την προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς, οσάκις τα οικοδομήματα ή στοιχεία αυτών έχουν αλλοιωθεί ή καταστραφεί, εφόσον οι υπάρχουσες επεμβάσεις και αλλοιώσεις είναι, κατ' αρχήν, αναστρέψιμες (πρβλ. Σ.τ.Ε. 2401/1978, 1102/2006, 4532/2009). Κατά συνέπεια, αν ορισμένο κτίσμα ή κτίριο υφίσταται ως υλική μαρτυρία και είναι, περαιτέρω, εφικτή η επιστημονική τεκμηρίωση και αξιολόγησή του από την άποψη των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών του και της επιδιωκόμενης κατά τον νόμο προστασίας, το κτίσμα δεν στερείται της αυθεντικότητάς του, προκειμένου να χαρακτηριστεί

- ως μνημείο, εκ μόνου του λόγου ότι έχουν καταστραφεί, αφαιρεθεί ή κατεδαφισθεί τα ιδιαιτέρως αξιόλογα αρχιτεκτονικά ή μορφολογικά του στοιχεία, υπό την προϋπόθεση ότι τα στοιχεία αυτά μπορεί να αποκατασταθούν, σύμφωνα με τα οριζόμενα στο ανωτέρω άρθρο 40 παρ. 1 του ν. 3028/2002.
10. Επειδή, εξάλλου, στο ισχύον Γενικό Πολεοδομικό Σχέδιο της Αθήνας, που εγκρίθηκε με την απόφαση 255/45/1988 του Αναπληρωτή Υπουργού ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε. (Δ' 80), περιέχεται ειδική πρόβλεψη σύμφωνα με την οποία, για την τόνωση της χρήσης της κατοικίας και την αναβάθμιση της ποιότητάς της στην περιοχή του Γενικού Πολεοδομικού Σχεδίου (Γ.Π.Σ.) προτείνεται η αξιοποίηση των υφισταμένων παραδοσιακών κτιρίων και κτιρίων του μεσοπολέμου με παροχή κινήτρων για τη συντήρηση και επισκευή τους, παράλληλα με τον χαρακτηρισμό τους ως διατηρητέων κτιρίων. Με το αυτό Γ.Π.Σ. «οριοθετούνται» ως παραδοσιακά σύνολα, εκτός του ιστορικού κέντρου της πόλης, οι περιοχές Βεΐκου - Φιλοπάππου, Αγίου Παύλου, Μετς και Κολωνάκι, ώστε να μελετηθούν ιδιαίτερα από την πολεοδομική μελέτη ανάπλασης (ΠΜΑ), διότι «έχουν έναν ιδιαίτερο χαρακτήρα και μία σημαντική συγκέντρωση παραδοσιακών κτιρίων» και «συμβάλλουν στην διαμόρφωση της φυσιογνωμίας της πόλης», επί πλέον δε, ως προς τις πολεοδομικές παρεμβάσεις προβλέπεται η προστασία των διατηρητέων κτιρίων στις περιοχές Νεάπολη - Κολωνάκι - Λυκαβηττό.
11. Επειδή, εν προκειμένω, από τα στοιχεία του φακέλου προκύπτουν τα εξής: Κατόπιν της από 26.11.2008 αίτησης της παρεμβαίνουσας εταιρείας και γνωμοδότησης της Ε.Π.Α.Ε. (πρακτικό 57/12.12.2008) εκδόθηκε από την Πολεοδομική Υπηρεσία του Δήμου Αθηναίων η 1663/2008/17.12.2008 (αριθμ. πρωτ. 35140/2008) άδεια, με την οποία επετράπη η κατεδάφιση παλαιάς διώροφης κατοικίας, κειμένης επί της οδού Ραβινέ 15 στο Ο.Τ. 68026 του Τ.Δ. Κολωνακίου του Δήμου Αθηναίων. Η αιτούσα, με την από 29.12.2008 επιστολή της, ενημέρωσε την Εφορεία Νεωτέρων Μνημείων Αττικής ότι έχει αρχίσει η αφαίρεση κιγκλιδωμάτων από διώροφη κατοικία της περιόδου 1928 - 1930 που ευρίσκεται στην οδό Ραβινέ 15, ζήτησε δε, αφενός, να πληροφορηθεί αν το κτίσμα αυτό έχει κηρυχθεί διατηρητέο και, αφετέρου, τη λήψη μέτρων προκειμένου να προστατευθεί το αξιόλογο, κατά την αιτούσα, κτίσμα. Στη συνέχεια, με την από 8.1.2009 επιστολή (αριθμ. πρωτ. 79/9.1.2009), η αιτούσα υπέβαλε στην ως άνω Εφορεία φωτογραφίες της εν λόγω παλαιάς κατοικίας. Παράλληλα προς τα ανωτέρω, η αιτούσα εταιρεία άσκησε αίτηση ακυρώσεως και αίτηση αναστολής κατά της προαναφερόμενης άδειας κατεδάφισης ενώπιον του Διοικητικού Εφετείου Αθηνών, επί των ενδίκων δε αυτών βοηθημάτων εκδόθηκαν κατά σειρά, η από 20.1.2009 προσωρινή διαταγή της Προέδρου του οικείου Τμήματος του ως άνω δικαστηρίου με την οποία διατάχθηκε η διακοπή της κατεδάφισης, η υπ' αριθμ. 51/2009 απόφαση του Διοικητικού Εφετείου Αθηνών σε Συμβούλιο με την οποία ανεστάλη η εκτέλεση

της ως άνω υπ' αριθμ. 1663/2008 άδειας κατεδάφισης κατά το μη εκτελεσθέν μέρος αυτής και η απόφαση 2479/2009 του ίδιου Δικαστηρίου με την οποία ακυρώθηκε η άδεια αυτή. Εξάλλου, σε απάντηση των ανωτέρω επιστολών της αιτούσας εκδόθηκε το υπ' αριθμ. 6737π.ε./12.1.2009 «ανακοινοποίηση στο ορθό (16.2.2009)» έγγραφο της Εφορείας Νεωτέρων Μνημείων Αττικής, στο οποίο εκτίθεται ότι το κτίριο δεν έχει χαρακτηρισθεί ως νεότερο μνημείο από το ΥΠΠΟ, ότι δεν έχει κατατεθεί μελέτη για το κτίσμα, ότι η ως άνω Εφορεία, στο πλαίσιο του προγράμματος καταγραφής και αξιολόγησης της νεότερης αρχιτεκτονικής κληρονομιάς, συγκεντρώνει στοιχεία για το συγκεκριμένο κτίριο, προκειμένου να εξετασθεί αν συντρέχει περίπτωση εισήγησης για τον χαρακτηρισμό του ως μνημείου, με το έγγραφο δε αυτό καλούνται οι ιδιοκτήτες να καταθέσουν σχετικά στοιχεία. Περαιτέρω, με επιστολή της αιτούσας και 64 κατοίκων της περιοχής Κολωνακίου προς την αυτή Εφορεία Νεωτέρων Μνημείων Αττικής, η οποία κατατέθηκε στις 9.2.2009 με αριθμό πρωτοκόλλου 636, και την επισυναπτόμενη στην επιστολή αυτήν από 24.1.2009 επιστολή 64 κατοίκων της περιοχής προς τις αρμόδιες Διευθύνσεις των Υπουργείων Πολιτισμού και ΥΠΕΧΩΔΕ, υποβλήθηκε αίτημα να κηρυχθεί το κτίριο ως διατηρητέο μνημείο. Την αυτή ημερομηνία 9.2.2009 (αριθμ. πρωτ. 629) η αιτούσα υπέβαλε στην Εφορεία Νεωτέρων Μνημείων Αττικής και επιστολή του καθηγητή του Ε.Μ.Π. Μ. Μ. στην οποία περιλαμβάνεται εκτίμηση των μορφολογικών και αρχιτεκτονικών χαρακτηριστικών του κτιρίου και εκτίθενται, ειδικότερα, τα εξής: «Το σπίτι της οδού Ραβινέ 15 αποτελεί οικοδόμημα αστικής αρχιτεκτονικής, από τα τελευταία δείγματα μονοκατοικιών της μεσημβρινής πλευράς του Λυκαβηττού, των ενταγμένων σε κλίμακα αρμόζουσα προς την οριοθετημένη πρασιά του συγκεκριμένου τετραγώνου. Αυτού του είδους την πολεοδόμηση με πρασιές είχε κατορθώσει ο Δήμος Αθηναίων να επιβάλλει κατά το μεσοπόλεμο σε ελάχιστες περιοχές των Αθηνών. Η αρχιτεκτονική μορφή και η κλίμακα καθώς και η χωροθέτηση στο ιδιαίτον ρυμοτομικό, αποτελούν σαφή αναφορά της εξέλιξης της αστικής οικοδόμησης στον ιστορικό χρόνο. Η διάταξη των στοιχείων της όψης σε ένα ευκρινές συμμετρικό σύνολο, προσδίδει στο αρχιτεκτόνημα μια σεμνή έκφραση του Art-Deco. Βεβαίως, ο μεταγενέστερος όροφος έχει περισσότερο αφαιρετικό χαρακτήρα, ωστόσο η ενδιαφέρουσα ένταξή του προς το ισόγειο μπορεί να οδηγήσει προς την υπόθεση ότι, και αυτός, ανήκει στον ίδιο αρχιτέκτονα. Πάντως, η κατεδάφιση του κεντρικού εξώστη υποβαθμίζει αναντίρρητα τον χαρακτηριστικό πλαστικό τονισμό της σύνθεσης. Θα μπορούσε επομένως το σύνολο να αποτελέσει μια «διατηρητέα αξία» υπό την προϋπόθεση της πιστής ανακατασκευής και επανένταξης αυτού του τμήματος στον άξονα εισόδου του κτιρίου». Επακολούθησε το υπ' αριθμ. 1297/14.4.2009 έγγραφο της Εφορείας Νεωτέρων Μνημείων Αττικής προς το Υπουργείο Πολιτισμού, συνοδευόμενο από το από 14.4.2009 εισηγητικό σημείωμα της Προϊσταμένης της Εφορείας. Στο εν λόγω σημείωμα παρατίθεται το

προαναφερθέν ιστορικό, γίνεται αναφορά, ως προς τη σημασία του κτιρίου, στο περιεχόμενο της υπ' αριθμ. 5517/18.2.2009 πράξης του Διευθυντή της Διεύθυνσης Πολεοδομικού Σχεδιασμού του ΥΠΕΧΩΔΕ, με την οποία γνωστοποιήθηκε στην αιτούσα ότι η τελευταία αυτή υπηρεσία δεν είχε την πρόθεση να προωθήσει διαδικασία χαρακτηρισμού του κτιρίου, κατά το άρθρο 4 του Γ.Ο.Κ., ως διατηρητέου και η οποία έχει προσβληθεί ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας αυτοτελώς με άλλη αίτηση ακυρώσεως της αιτούσας, και εκτίθεται περαιτέρω ότι κατόπιν μελέτης και αυτοψίας διαπιστώθηκαν τα ακόλουθα: «Το πολεοδομικό περιβάλλον του κτιρίου συγκροτείται, στον μεγαλύτερο βαθμό, από πολυώροφες μεταπολεμικές πολυκατοικίες. Το κτήριο, δημοσιευμένο πρόσφατα από το Ν. Βατόπουλο, πριν τις εργασίες κατεδάφισης, με βάση το φωτογραφικό υλικό που τέθηκε υπόψη μας, αποτελούσε μια ενδιαφέρουσα αρχιτεκτονική σύνθεση του προπολεμικού υπερυψωμένου ισογείου, κατασκευασμένου περίπου το 1930 με στοιχεία art deco, και του μεταπολεμικού μοντέρνου ορόφου, κατασκευασμένου το 1950-1951, με συνεκτικό στοιχείο της όψης το κεντρικό πρόπυλο-εξώστη. Μετά τις εργασίες κατεδάφισης το κτήριο έχει υποστεί σημαντικότερες βλάβες με συνέπεια την πολύ μεγάλη απώλεια των αρχικών του χαρακτηριστικών. Η είσοδος με το πρόπυλο έχει κατεδαφιστεί, έχουν καθαιρεθεί τα μορφολογικά στοιχεία της όψης, η πλάκα της οροφής [έχει] σε μεγάλο βαθμό καταστραφεί και κατεδαφιστεί τμήμα του β' ορόφου. Απομένει το διάτρητο κέλυφος του κτηρίου και στο εσωτερικό γύψινος διάκοσμος σε οροφές και απομίμηση ορθομαρμάρωσης σε τοίχους στον α' όροφο (δεν κατέστη εφικτή η πρόσβαση στον ημιπόγειο χώρο και τον β' όροφο). Επισημαίνουμε ότι δεν υπάρχουν σχέδια αποτύπωσης του κτηρίου. Στο άρθρο 6 του Ν. 3028/2002 αναφέρεται ότι στα ακίνητα μνημεία περιλαμβάνονται εκείνα τα "νεότερα πολιτιστικά αγαθά που ανάγονται στην περίοδο των εκάστοτε τελευταίων εκατό ετών και χαρακτηρίζονται μνημεία λόγω της ιδιαίτερης αρχιτεκτονικής, πολεοδομικής, κοινωνικής, εθνολογικής, λαογραφικής, τεχνικής, βιομηχανικής ή εν γένει ιστορικής, καλλιτεχνικής ή επιστημονικής σημασίας τους". Με βάση τα σημερινά δεδομένα κρίνουμε ότι το εναπομείναν τμήμα του κτηρίου, επί της οδού Ραβινέ 15 δεν πληροί κάποιον από τους παραπάνω όρους και ως εκ τούτου εισηγούμαστε τον μη χαρακτηρισμό του ως Νεώτερου Μνημείου, σύμφωνα με τις διατάξεις του Ν.3028/2002». Ακολουθώντας, απεστάλη στους ενδιαφερομένους, ήτοι την αιτούσα και την παρεμβαίνουσα, με το υπ' αριθμ. ΥΠΠΟ/ΔΝΣΚ/62029/1537/2009 έγγραφο της Διεύθυνσης Νεώτερης και Σύγχρονης Αρχιτεκτονικής Κληρονομιάς του Υπουργείου Πολιτισμού, εισήγηση της υπηρεσίας αυτής για το θέμα χαρακτηρισμού του επίμαχου κτιρίου ως μνημείου, σύμφωνα με την οποία: «[...] Βάσει του φωτογραφικού και λοιπού σχετικού υλικού που προσκόμισε η ΜΟΝΥΜΕΝΤΑ πρόκειται για διώροφη κατοικία με κήπο (περιλαμβάνει ημιπόγειο, α' και β' όροφο). Ο α' όροφος

κατασκευάστηκε στα τέλη της δεκαετίας του 1920 και αποτελεί χαρακτηριστικό δείγμα της αρχιτεκτονικής του μεσοπολέμου. Στη δεκαετία του 1950 έγινε προσθήκη ορόφου με πιο μοντέρνα χαρακτηριστικά, σύμφωνα με τις στυλιστικές προσαγές της εποχής. Η όψη του α΄ ορόφου είναι απόλυτα συμμετρική με κεντρική θύρα εισόδου και εκατέρωθεν αυτής παράθυρα. Χαρακτηριστική είναι η πρόσβαση της εισόδου μέσω καμπύλου προστώου και διπλής γραμμικής κλίμακας. Πάνω από το προστώο διαμορφώνεται ίδιας κάτοψης εξώστης στον β΄ όροφο. Στο δεξί τμήμα του ορόφου διαμορφώνεται ημιυπαίθριος χώρος. Τα κιγκλιδώματα του α΄ ορόφου και της περίφραξης είναι ίδιας μορφής με γραμμικό σχέδιο, ενώ του β΄ ορόφου έχουν καμπύλα μοτίβα. [...] Η Διεύθυνσή μας θεωρεί ότι η πιστή ανακατασκευή του κεντρικού εξώστη και του προστώου εισόδου θα μπορούσε να αποτελέσει μια “διατηρητέα αξία” και να επανενταχθεί το τμήμα αυτό στον άξονα εισόδου του νέου κτηρίου, εντούτοις, η ανακατασκευή αυτή αντίκειται στην έννοια του μνημείου ως υλική υπόσταση και αυθεντική κατασκευή. Ενδεχόμενη διατήρηση της αρχικής πρόσοψης και ανακατασκευή του προστώου και ένταξή τους σε νέο κτήριο μεγαλύτερου όγκου θα προκαλούσε αλλοίωση του αρχικού λειτουργικού και αρχιτεκτονικού χαρακτήρα του. Επιπλέον, με την ένταξη των στοιχείων αυτών σε νέο κτήριο δε θα διασωζόταν η αρχική πολεοδομική συγκρότηση της περιοχής, όπως αυτή διαμορφωνόταν από κτήρια ανάλογης αρχιτεκτονικής και κλίμακας, εκ των οποίων ελάχιστα διατηρούνται σήμερα [...]». Με βάση τα παραπάνω, η Διεύθυνση Νεώτερης και Σύγχρονης Αρχιτεκτονικής Κληρονομιάς εισηγήθηκε τον μη χαρακτηρισμό του κτηρίου ως μνημείου, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 6 παρ. 1γ του ν. 3028/2002, διότι, «λόγω κατεδάφισης, έχει απολέσει τα ιδιαιτέρως αξιόλογα αρχιτεκτονικά και μορφολογικά του στοιχεία». Μετά ταύτα, με το υπ΄ αριθμ. ΥΠΠΟ/ΔΝΣΑΚ/42981/1098/7.7.2009 έγγραφο της Προϊσταμένης της Διεύθυνσης, το θέμα παραπέμφθηκε στο Κεντρικό Συμβούλιο Νεωτέρων Μνημείων, το οποίο με το πρακτικό 20/9.7.2009 γνωμοδότησε, μειοψηφούντος ενός μέλους του, υπέρ του μη χαρακτηρισμού του κτιρίου ως μνημείου, σύμφωνα με την προαναφερθείσα εισήγηση της αρμόδιας Διεύθυνσης του Υπουργείου. Εν συνεχεία, εκδόθηκε η προσβαλλόμενη, υπ΄ αριθμ. ΥΠΠΟ/ΔΝΣΑΚ/69956/1732/18.9.2009, απόφαση του Υπουργού Πολιτισμού, με την οποία το κτίριο επί της οδού Ραβινέ 15 στην Αθήνα δεν χαρακτηρίστηκε ως μνημείο, με τις ακόλουθες αιτιολογίες: «[...] διότι λόγω κατεδάφισης έχει απολέσει τα ιδιαιτέρως αξιόλογα αρχιτεκτονικά και μορφολογικά του στοιχεία και επομένως δεν πληροί τις αυξημένες τασσόμενες από το νόμο προϋποθέσεις προκειμένου να χαρακτηριστεί ως μνημείο. Η πιστή ανακατασκευή του κεντρικού εξώστη και του προστώου εισόδου θα μπορούσε να αποτελέσει μια “διατηρητέα αξία” και να επανενταχθεί το τμήμα αυτό στον άξονα εισόδου του νέου κτιρίου, εντούτοις, η ανακατασκευή αυτή αντίκειται στην έννοια του μνημείου ως υλική υπόσταση και αυθεντική κατασκευή. Ενδεχόμενη διατήρηση

της αρχικής πρόσοψης και ανακατασκευή του προστώου και ένταξή τους σε νέο κτίριο μεγαλύτερου όγκου θα προκαλούσε αλλοίωση του αρχικού λειτουργικού και αρχιτεκτονικού χαρακτήρα του. Επιπλέον, με την ένταξη των στοιχείων αυτών σε νέο κτίριο δεν θα διασωζόταν η αρχική πολεοδομική συγκρότηση της περιοχής, όπως αυτή διαμορφωνόταν από κτίρια ανάλογης αρχιτεκτονικής και κλίμακας, εκ των οποίων ελάχιστα διατηρούνται σήμερα». Με την κρινόμενη αίτηση προβάλλεται ότι η προσβαλλόμενη απόφαση του Υπουργού Πολιτισμού είναι ακυρωτέα λόγω μη νόμιμης αιτιολογίας, διότι, αν και θεωρεί ότι το αρχικό κτίριο είχε ιδιαιτέρως αξιόλογα αρχιτεκτονικά και μορφολογικά στοιχεία, όλα τα σκέλη της αιτιολογίας που παραθέτει συνδέονται με την κατεδάφιση τμημάτων του κτιρίου. Προβάλλεται, επίσης, στο πλαίσιο του αυτού λόγου ακυρώσεως, ότι χωρίς νόμιμη αιτιολογία αντιμετωπίσθηκε τυχόν ανακατασκευή του κτιρίου μόνο υπό το πρίσμα της ένταξης του κτιρίου σε κάποιο νέο (μεγαλύτερου όγκου) κτίριο και όχι στο πλαίσιο του υφισταμένου αρχικού διωρόφου κτίσματος, παρά την παραδοχή της προσβαλλομένης ότι η πιστή ανακατασκευή των όσων κατεδαφίστηκαν θα μπορούσε να κριθεί ως «διατηρητέα αξία», ότι η αιτιολογία της προσβαλλομένης κατά το μέρος που στηρίζεται στην έλλειψη αυθεντικότητας της απαιτούμενης ανακατασκευής είναι επίσης μη νόμιμη, διότι κάθε ανακατασκευή και αναστήλωση στηρίζονται, κατ' ανάγκην, σε νέα υλικά, ότι η ειδικότερη σκέψη της προσβαλλομένης, σύμφωνα με την οποία «ενδεχόμενη διατήρηση της αρχικής πρόσοψης και ανακατασκευή του προστώου και ένταξής του σε νέο κτίριο μεγαλύτερου όγκου θα προκαλούσε αλλοίωση του αρχικού λειτουργικού και αρχιτεκτονικού χαρακτήρα του», είναι μη νόμιμη, διότι η κρίση ενός κτιρίου ως νεότερου μνημείου γίνεται κατ' αρχήν μόνο εφόσον το ίδιο έχει τις απαιτούμενες προϋποθέσεις και σε επόμενο στάδιο κρίνεται, αν και κατά πόσο μπορεί να γίνει προσθήκη στο κτίριο καθ' ύψος ή κατ' όγκο και τέλος ότι η αιτιολογία είναι μη νόμιμη και κατά το τελευταίο σκέλος αυτής το οποίο αναφέρεται στην πολεοδομική συγκρότηση της περιοχής, αφού η εν λόγω προϋπόθεση δεν προβλέπεται από τον νόμο για τον χαρακτηρισμό ακινήτων ως μνημείων. Προς αντίκρουση των ανωτέρω ισχυρισμών της αιτούσας, η παρεμβαίνουσα υποστηρίζει ότι ο πιο πάνω λόγος ακυρώσεως με τον οποίο πλήττεται η νομιμότητα και η επάρκεια της αιτιολογίας της προσβαλλομένης δεν βρίσκει έρεισμα στον νόμο, διότι κρίσιμος χρόνος για τον χαρακτηρισμό ενός κτιρίου είναι ο χρόνος εξέτασης της πραγματικής του κατάστασης και όχι η αρχική του κατάσταση, ότι υπό την αντίθετη εκδοχή, κάθε μεμονωμένο τμήμα ετοιμόρροπου κτιρίου ή ερειπωμένος τοίχος κτιρίου των εκάστοτε τελευταίων 100 ετών θα έπρεπε, εφόσον υπάρχουν μαρτυρίες και απεικονίσεις για την ιδιαίτερη αρχιτεκτονική και μορφολογική του αξία, να αποτελούν λόγο αποκατάστασης ολόκληρου του κτιρίου στην αρχική αρχιτεκτονική του μορφή, ότι ο νόμος προβλέπει μεν τη δυνατότητα αποκατάστασης κατεδαφισθέντων κτιρίων, εφόσον όμως τα

κτίρια αυτά έχουν ήδη χαρακτηρισθεί ως μνημεία (άρθρο 40 ν. 3028/2002), ότι ορθώς η προσβαλλομένη συνδέει την αδυναμία χαρακτηρισμού με τα αφαιρεθέντα, νομίμως, τμήματα του κτιρίου, διότι στο μέτρο πλέον που δεν υφίσταται η αρχική πρόσοψη, δεν μπορεί το επίμαχο κτίριο να ενταχθεί σε νέο κτίριο με ανακατασκευή, αφού με τον τρόπο αυτό θα αλλοιωνόταν η αρχική του αυθεντική υπόσταση, ότι προϋπόθεση ανακατασκευής είναι η ύπαρξη αξιόλογου αρχιτεκτονικού και μορφολογικού στοιχείου κατά τον χρόνο εξέτασης από το ΥΠΠΟ, διότι άλλως παραβιάζεται η έννοια του μνημείου ως υλική υπόσταση και αυθεντική κατασκευή και ότι, σύμφωνα με τον νόμο, το Υπουργείο Πολιτισμού κατά την εξέταση ενός κτιρίου δεν υποχρεούται να αξιολογεί, εκτός από τα αρχιτεκτονικά και μορφολογικά του στοιχεία, δηλαδή την πραγματική κατάσταση, και τη νομική κατάσταση και συγκεκριμένα τη νομιμότητα των διοικητικών πράξεων άλλων αρχών, όπως η άδεια κατεδάφισης, αφού ο ν. 3028/2002 (άρθρο 6 παρ. 10) προβλέπει την έγκριση του ανωτέρω Υπουργείου για την χορήγηση άδειας κατεδάφισης μόνον εφόσον πρόκειται για κτίριο προγενέστερο των εκατό ετών. Συναφώς προς τους πιο πάνω ισχυρισμούς της παρεμβαίνουσας, η Διοίκηση, με το υπ' αριθμ. ΥΠΠΟ/ΔΙΝΕΣΑΚ/90566/2298/18.12.2009 έγγραφο απόψεων επί της κρινόμενης αίτησης, ισχυρίζεται ότι το κτίριο κατά την περίοδο που εξετάσθηκε από τις υπηρεσίες του Υπουργείου Πολιτισμού είχε ήδη απολέσει τα ιδιαίτερα αξιόλογα αρχιτεκτονικά και μορφολογικά στοιχεία της αρχικής και αυθεντικής του μορφής και δεν πληρούσε πλέον τις αυξημένες προϋποθέσεις του νόμου (άρθρο 6 παρ. 1γ του ν. 3028/2002), η δε κατεδάφιση του κτιρίου στον βαθμό που είχε συντελεσθεί ήταν νόμιμη, στηριζόμενη στη σχετική διοικητική πράξη της άδειας κατεδάφισης, ως προς την έκδοση της οποίας δεν απαιτείτο προηγούμενη έγκριση από τις υπηρεσίες του Υπουργείου Πολιτισμού.

12. Επειδή, εν προκειμένω, με την προσβαλλόμενη απόφαση του Υπουργού Πολιτισμού το επίμαχο κτίριο δεν χαρακτηρίσθηκε ως μνημείο, με τις σκέψεις, πλην άλλων, ότι το κτίριο έχει απολέσει τα ιδιαιτέρως αξιόλογα αρχιτεκτονικά και μορφολογικά του στοιχεία λόγω κατεδάφισης και δεν πληροί τις τασσόμενες από τον νόμο προϋποθέσεις προκειμένου να χαρακτηριστεί ως μνημείο και ότι η πιστή ανακατασκευή του κεντρικού εξώστη και του προστώου της εισόδου, αν και θα μπορούσε να αποτελέσει μια «διατηρητέα αξία», αντίκειται στην έννοια του μνημείου ως υλική υπόσταση και αυθεντική κατασκευή. Όπως, όμως, εκτέθηκε στη σκέψη 11, εφόσον συντρέχουν και μπορούν να αξιολογηθούν τα επιστημονικά κριτήρια που θέτει ο νόμος, εφαρμοζόμενα κατά την ουσιαστική εκτίμηση της Διοίκησης, δεν αποκλείεται ο χαρακτηρισμός ως νεοτέρου μνημείου κατά το άρθρο 6 παρ. 1 περίπτ. γ' του ν. 3068/2002, ακινήτου αναγόμενου στα τελευταία εκατό έτη, και αν ακόμη έχουν καταστραφεί ή αφαιρεθεί, για οποιονδήποτε λόγο, τα ιδιαιτέρως αξιόλογα αρχιτεκτονικά ή μορφολογικά στοιχεία του κτιρίου, εφόσον είναι εφικτό να αποκατασταθούν τα στοιχεία αυτά, δεδομένου ότι και

υπό τις συνθήκες αυτές το κτίριο υφίσταται ως υλική μαρτυρία της αυθεντικότητάς του από την άποψη της επιδιωκόμενης, σύμφωνα με τον νόμο, προστασίας της πολιτιστικής κληρονομιάς. Τούτων έπεται ότι, αν ορισμένο κτίριο κατεδαφιστεί εν μέρει, ύστερα από έγκριση της Ε.Π.Α.Ε. και άδεια της πολεοδομικής υπηρεσίας χωρίς να έχει προηγηθεί έγκριση των οργάνων του Υπουργείου Πολιτισμού, τα αρμόδια για τον χαρακτηρισμό του κτιρίου ως μνημείου όργανα του Υπουργείου Πολιτισμού, επιλαμβανόμενα το πρώτον μεταγενεστέρως, οφείλουν, εφόσον συντρέχουν οι κατά τα ανωτέρω προϋποθέσεις, να λάβουν υπ' όψιν, μεταξύ άλλων, την κατάσταση και τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του κτιρίου, όπως αυτά είχαν πριν από την κατεδάφιση. Εν προκειμένω, ανεξαρτήτως δε του ότι πριν από την εν μέρει κατεδάφιση του επίμαχου κτιρίου για την οποία απαιτείτο έγκριση της Ε.Π.Α.Ε. δεν προηγήθηκε και η, απαιτούμενη κατά τα προαναφερθέντα στη σκέψη 10, έγκριση του Υπουργού Πολιτισμού, η προσβαλλόμενη απόφαση του αυτού Υπουργού δέχεται, κατά την κύρια αιτιολογική της βάση, ότι το κτίριο δεν χαρακτηρίζεται ως μνημείο, διότι έχει απολέσει τα ιδιαιτέρως αξιόλογα αρχιτεκτονικά και μορφολογικά του στοιχεία και δεν πληροί τις απαιτούμενες για το χαρακτηρισμό αυτό προϋποθέσεις του νόμου. Ενόψει, όμως, όσων έχουν εκτεθεί στη σκέψη 11, η ως άνω αιτιολογία της προσβαλλόμενης πράξης, δεν είναι σύμφωνη προς τις διατάξεις του ν. 3028/2002, διότι στηρίζεται στην εσφαλμένη εκδοχή ότι στην προκειμένη περίπτωση δεν ήταν κατά τον νόμο επιτρεπτός ο χαρακτηρισμός του κτιρίου ως μνημείου εκ μόνου του λόγου ότι κατεδαφίστηκαν τα τμήματα τα οποία συγκροτούσαν τα ιδιαιτέρως αξιόλογα αρχιτεκτονικά και μορφολογικά χαρακτηριστικά του κτιρίου, στην εκδοχή δε αυτή στηρίζεται και η επικουρική αιτιολογία της προσβαλλομένης, με την οποία θεωρήθηκε ότι η πιστή ανακατασκευή του κεντρικού εξώστη και του προστώου της εισόδου αντίκειται στην έννοια του μνημείου ως υλική υπόσταση και αυθεντική κατασκευή. Ενόψει του περιεχομένου αυτού της αιτιολογίας της προσβαλλόμενης απόφασης του Υπουργού Πολιτισμού, αβασίμως υποστηρίζεται, από την παρεμβαίνουσα εταιρεία, με το δικόγραφο της παρέμβασης και με το από 15.3.2010 υπόμνημα, ότι με την προπαρατεθείσα αιτιολογία ο Υπουργός Πολιτισμού καθώς και όλα τα όργανα του Υπουργείου Πολιτισμού αλλά και του ΥΠΕΧΩΔΕ έκριναν ότι δεν συνέτρεχαν οι αυξημένες προϋποθέσεις του νόμου για τον χαρακτηρισμό του κτιρίου ως νεότερου μνημείου με διαφορετικές νομικές βάσεις και σε διαφορετικές περιόδους, δηλαδή όχι μόνον μετά την εν μέρει κατεδάφισή του, αλλά και υπό την αρχική μορφή του κτίσματος, ενώ αλυσιτελώς προβάλλεται, ως προς το τελευταίο αυτό ζήτημα, ο ισχυρισμός ότι το κτίριο ουδέποτε παρουσίαζε οποιαδήποτε αρχιτεκτονική, πολεοδομική, κοινωνική, εθνολογική, λαογραφική, τεχνική, βιομηχανική ή εν γένει ιστορική, καλλιτεχνική ή επιστημονική σημασία. Κατά συνέπεια, με τα δεδομένα αυτά, η προσβαλλόμενη απόφαση του Υπουργού Πολιτισμού αιτιολογείται πλημμελώς, διότι στην κύρια αιτιολογική

της βάση θέτει ως αναγκαία προϋπόθεση, για τον χαρακτηρισμό του επίμαχου κτιρίου ως μνημείου, την διατήρηση ανέπαφων των αρχικών μορφολογικών και αρχιτεκτονικών χαρακτηριστικών του κτίσματος, χωρίς να εξετάζει, σύμφωνα με όσα προαναφέρθηκαν, αν ήταν εφικτή η αξιολόγηση και τεκμηρίωσή τους με τα στοιχεία που υπήρχαν και, σε καταφατική περίπτωση, αν τα συγκεκριμένα μορφολογικά χαρακτηριστικά είχαν την απαιτούμενη ιδιαίτερη αξία και μπορούσαν, με βάση την υφιστάμενη κατάσταση του κτιρίου, να αποκατασταθούν κατά τρόπο που δεν θα αναιρούσε την αυθεντικότητα του κτιρίου ως υλικής μαρτυρίας από την άποψη της επιδιωκόμενης προστασίας (πρβλ. Σ.τ.Ε. 1100/2005, 3763/2007, 4532/2009). Για τον λόγο, επομένως αυτόν, που βασίμως προβάλλεται, πρέπει να γίνει δεκτή η κρινόμενη αίτηση και να απορριφθεί η παρέμβαση.

13. Επειδή, κατόπιν των ανωτέρω, η προσβαλλόμενη απόφαση του Υπουργού Πολιτισμού πρέπει να ακυρωθεί για τον προαναφερθέντα λόγο, η δε υπόθεση πρέπει να αναπεμφθεί στη Διοίκηση για νέα νόμιμη κρίση. Κατόπιν τούτου, παρέλκει ως αλυσιτελής η έρευνα των λοιπών λόγων ακυρώσεως.